

<https://doi.org/10.62837/2025.5.317>

DOS., F.f.d. HACIYEVA BƏNÖVŞƏ NİYAZ
BDU, BAKI, AZƏRBAYCAN

b.haciyeva@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0002-8683-3825>

TÜRKİYƏ TÜRKÇƏSİNDƏ İKİLƏMƏLƏRİN FONETİK, LEKSİK-SEMANTİK VƏ MORFOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN FORMALAŞMASI PRİNSİPLƏRİ

Anahtar sözcükler: ikiləmələr, leksikoloji semantik anlam, morfolojik özellikler.

Ключевые слова: редупликации, лексико – семантическое значение, грамматическое значение

Key words: reduplications, Lexical-semantic meaning, morphological features.

Türkiyə Türkçəsində ikiləmələr dedikdə ifadənin məna gücünü artırmaq məqsədiylə eyni və ya yaxın mənalı sözlərin, əks mənalı sözlərin, eləcə də səslənməsi oxşar olan sözlərin təkrarı nəzərdə tutulur. Türk dilinin və eləcə də digər türk dillərinin söz xəzinəsi ikiləmələrinin sayına görə çox zəngindir. Türk dilçisi Vecihe Hatipoğlu ikiləmə anlayışının Türk dilindəki “Ünlü Uyumu”, “Ünsüz Benzeşmesi” fonetik qanunları kimi təsbit olunmasını doğru hesab edir. (10, s. 54)

Digər dillərlə müqayisədə Türk dilində ikiləmələrin sayı olduqca çoxdur. Türk dilində ikiləmə ilə bağlı “söz koşması” və “ikizleme” kimi ifadələr də işlədilmişdir. (12, s.197; s.444). İkiləmələr Türk dilinin spesifik strukturu olaraq məna zənginliyinə əsaslanan yeni birləşmələrdir. Onu da qeyd etməliyik ki, bu birləşmələrin formalaşması tarixi dilin nisbətən əvvəlki dövrlərinə aiddir. Zaman keçdikcə, xarici dillərdən alınan sözlərin sayı artdıqca ikiləmələrin formalaşması dairəsi məhdudlaşmışdır. Xalq dilində, məişət üslubunda ikiləmələrin formalaşması daha geniş sahəni əhatə edir.

İkiləmələrdə alliterasiya, rədif, səs bənzərlikləri və səs fərqliləşməsi kimi fonetik hadisələr özünü büruzə verir. Bu fonetik hadisələrin iştirakı ilə formalaşan ikiləmələrdəki ahəngdarlıq dili zənginləşdirir, vurğunu gücləndirir, çatdırılmalı fikrin təsirini qüvvətləndirməyə xidmət edir. Bəzən eyni ifadələr Türk dillərində fərqli fonetik çalarlıqlarıyla seçilir:

Türkçe	Azərbaycanca
• adam madam	• adam-badam
• çer çöp	• çör-çöp
• ev bark	• ev-eşik
• eğri büğrü	• əyri-üyrü
• sağ salim	• sağ-salamat

Ən çox m səsinin iştirakı ilə formalaşdırılan ikiləmələrə rast gəlinməkdədir: *etek metek, ev mev, iş miş, okul mokul, oyun moyun*.

Türk dilində ikiləmələrin orfoqrafiyası da fərqlidir, digər türk dillərindən fərqli olaraq ikiləməni yaradan sözlər arasında tire qoyulmaz. İkiləmələr sözlərin əvvəlindəki samit səslərin bənzərliyi ilə formalaşa bilər. “*Soy sop, yarım yamalak, bağ bahçe, zar zor*” kimi birləşmələr buna nümunədir. Çox zaman bu tip birləşmələrdə ikinci tərəf xüsusi leksik məna əxz etməyib birləşmənin ahəngdarlığını təmin etmək üçün işlədilir.

... Soyun sopun?

Onlar dahi hep yoksul.

Ah, efendi bize karşı, İstanbul

Niçin böyle bir sert yalçın taş gibi...(5, Mehmet Emin Yurdakul, s.353)

Əksər hallarda ikiləmələrdə ikinci söz “b” və yaxud “p” samitlərindən biri ilə başlayır və tam leksik məna kəsb etmir. “*Ayrı gayrı, süklüm püklüm, eski püskü, eğri büğrü*” ikiləmələrində bu müşahidə olunmaqdadır. Bəzi ikiləmələrdə isə hər iki tərəfin leksik mənasının olmadığını görmək mümkündür. “*Abur cubur, ıvır zıvır, mırın kırın*” ikiləmələri belə birləşmələr olaraq xarakterizə edilir. Bu nümunələr Türk dilində bənzər səslərin köməyi ilə formalaşmaqdadır. İkiləmələrin ikinci tərəfi mənasızdır, çox zaman ahəng yaratmaq üçün istifadə olunur.

...Başında bir eski püskü peştemal,

Koltuğunda bir yamalı boş çuval...(5, Mehmet Emin Yurdakul, s.353).

...Sonra bu yemeği soğuk suyla şöyle bir çalkanıveren eğri büğrü kalaysız sahana boşaltırlar. (5, Mahmut Makal, s.302).

Bu kafileyi akşamüzəri yorgun argın, kuzuların ipine sarılan bir demet ot omuzlarda, uzun ve taze kesilmiş değnekler elde kasabaya giderken görmek olurdu. (15, Sabahattin Ali, 24).

Türk dilində ikiləmələrin struktur etibarıyla söz birləşmələri, “mi” ədatının köməyi ilə yaradılan birləşmələr şəklində, eləcə də təqlidi sözlərin təkrarı, sayların təkrarı ilə formalaşdığını müşahidə edirik. Türk dilində bu forma üçün “*ikileme*” termini işlədilsə də, bəzən üç sözdən ibarət strukturlara da rast gəlmək mümkündür. “*Zonk zonk zonguldamak, sürüm sürüm sürünmek, fosur fosur fosurdaşmak*” ifadələri bu tip birləşmələrdəndir (12, s.744). Azərbaycan dilində “*sürüm sürüm süründürmək, dizin dizin sürünmək, zülüm zülüm ağlamaq*, ifadələri bu ifadələrin qarşılığıdır.

Türk dilində “*feil+feil*” tipli birləşmələr də ikiləmələrin ən yayılmış növlərindən hesab edilir və bu birləşmələrin tərəfləri əksər hallarda feili bağlamalarla ifadə olunur. Bu zaman “*koşa koşa, güle güle, baka baka*” tipli eyni sözlərdən düzəldilmiş birləşmələrlə yanaşı, “*düşə kalka, ölçə tarta, güle oynaya, yıkıla dura*” ikiləmələrində olduğu kimi tərəflər fərqli sözlərdən də formalaşa bilər. “*Güle güle*”

ifadəsi artıq bir konuşma etiketi olaraq dildə formalaşmışdır. “ *Güle güle; güle güle kullanın, güle güle oturun*” ifadələri şəklində işlədilən ikiləmədir.

Örneğin: Bebek oynar gibi seve seve, sevine sevine uğraşarak Munise`yi süsledim. (5, Reşat Nuri Güntekin, s.251)

Türk dilində “*söz sanatları*”nın içində yer alan təkrirlər ikiləmənin növlərindən biri olub mənanın qüvvətləndirilməsinə xidmət edir. Bağlayıcıların köməyi ilə formalaşan ikiləmələr, sual əvəzliliklərinin və sual ədatlarının iştirakı ilə yaradılan ikiləmələr Türkiyə Türkcəsində kifayət qədər sıx işlədilməkdədir. Alınma sözlərdən formalaşan ikiləmələr də yetərli qədərdir. Birləşmənin birinci tərəfi alınma sözlərdən, ikinci tərəfi isə türk mənşəli feildən formalaşır. “*Hak hukuk aramak, zarar ziyan etmek, hal hatır sormak, hayır hasenat sahibi olmak*” birləşmələri bu prinsip əsasında formalaşmış ikiləmələrdir.

İkiləmələr üçün az hecalı sözün birləşmənin əvvəlində gəlməsi xarakterikdir: çul çaput, bağ bahçe, kör kütük vb.(10, s.57)

On beş gün sonra kapta kacakta ne varsa tükəndi. (15, Sabahattin Ali, s.41)

Türk dilində ikinci tərəfi “*falan*” sözünün köməyi ilə formalaşan ikiləmələr də sıx şəkildə işlədilməkdədir:

Masa falan, mor falan, kitap falan, iş falan vb.

Bəzi hallarda türk dilində ikiləmələr “*filan*” sözünün köməyi ilə də formalaşma bilirlər:

Daha perşembeden helva filan yaptırılır, cuma günü de fırına kağıt kebabı veya güveç verilirdi. (15, Sabahattin Ali, s.24)

Əks mənalı sözlərdən formalaşan ikiləmələrə müxtəlif nitq hissələri arasında rast gəlinir: *az çok, büyüklü küçüklü, dost düşman, , ileri geri, iyi kötü, yaz kış*

Atalar sözlərində ikiləmələrə sıx-sıx rast gəlinir.

Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gider.

Dağ dağ üstünde olur, ev ev üstüne olmaz.

Üzüm üzümə baka baka kararır.

Bekleye bekleye ömür bitecek.

Şeirlərdə işlədilən ikiləmələr parçaların poetik gücünü artırır:

İncecikten bir kar yağar,

Tozar Elif Elif diye...(13, Karacaoğlan, s.28)

Ben yürürüm yana yana

Aşk boyadı beni kana...(13, Yunus Emre, s.46)

Hakka aşık olan kişi

Akar gözlerinin yaşı,

Pür nur olur içi dışı

Gezer Allah deyü deyü...(13, Yunus Emre, s.47)

*Kalktı göç eyledi Avşar illeri,
Ağır ağır giden eller bizimdir...(13, Dadaloğlu, s.102)*

***Dost dost** diye nicesine sarıldım,
Benim sadık yarım kara topraktır... (13, Karacaoğlu, s. 29)*

*Hasta can veriyor doktor ne yapsın,
Ciğer **parça parça** yaralı çıktı.(13, Ali İzzet Okkan, s. 131)*

Bir nazenin bana **gel gel** eyledi,
Varmasam incinir, varsam incinir. (13, Erzurumlu Emrah, s.105)

İkiləmələr “mı” ədatının köməyi ilə də formalaşdırıla bilər. Vecihe Hatipoğlu bu tip ikiləmələr sırasına daxil edilən birləşmələrdəki mənənin “çox” sözü ilə əvəz edilməyəcəyini vurğulayır. Alim haqlı olaraq qeyd edir ki, “mı”ədatının iştirakı ilə qurulan belə ifadələr “çox” və bənzər sözlərlə əvəzlənsə, ifadə öz mənasını itirəcəkdir.(10, s.91) Qeyd etməliyik ki, türk dilində pekişirmə sıfatları da bu üsulla düzəldilməkdədir və sintaktik üsulla düzəldilən çoxaltma dərəcəli mürəkkəb sifətlərin sırasına daxil edirlər.

Təkrarların formalaşdırılması prosesində yalnız isimlərin deyil, feillərin, eləcə də “fiilimsilərin, yəni feilin təsriflənməyən formalarının da aktiv olduğu müşahidə olunmaqdadır.

Ümumiyyətlə, təkrarların formalaşdırılması aşağıdakı şəkildə qruplaşdırıla bilər:

1.Eyni mənanı ifadə edən sözlərdən və eləcə də eyni sözlərdən formalaşan təkrarlar: *ses seda, köşe bucak, demet demet, topa topa, küme küme vb.*

Bunu düşündükçə gülümser, yüreği **tatlı tatlı** çarpar, ruhundan kopan bir hareketle örsünün üzerinde milyonlarca kıvılcımlar tutuştururdu. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.9)

Annem, mavi tüylü yelpazeyi **yavaş yavaş** sallıyor. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.63)

Annemin bir hafta önce İstanbul`dan gönderdiği hediyelerin içinden çıkan kaşığı **piril piril** parlıyordu. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.69)

Dadaruh çok durğundu, Pervin **hüngür hüngür** ağlıyordu. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.63)

Artık **yavaş yavaş** ay yükseliyor ve arabanın üstünden aşarak ön tarafta **sesli sesli** yem yiyen hayvanların kulaklarını aydınlatıyordu. (15, Sabahattin Ali, 2024, 126 s.)

1. Yaxın mənalı sözlərdən formalaşan təkrarlar: *yol yordam, akıl fikir, eş dost, ak pak, akıl fikir vb.*

Ara sıra başındaki fesi unutuyor, elinde olmadan revörans yapıyordu. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.24)

2. Əks mənəli sözlərdən formalaşan ikiləmələr: *iyi kötü, aşağı yuxarı, eninde sonunda, er geç, gece gündüz, dost düşman vb.*

Dar kapısından baska aydınlık girecek hiçbir yeri olmayan dükanında tekbaşına, ***gece gündüz*** kivilcimlar saçarak çalışan Koca Ali, tıpkı kafese konmuş bir aslanı andırıyordu. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.7)

Sonra yerde ***irili ufaklı*** birçok kaplar duruyordu. (16, Ömer Seyfettin, 2008, s.28)

İkiləmələrdə alliterasiya, rədif, səs bənzərlikləri və səs fərqliləşməsi kimi fonetik hadisələr özünü büruzə verir. Bu fonetik hadisələrin iştirakı ilə formalaşan ikiləmələrdəki ahəngdarlıq dili zənginləşdirir, vurğunu gücləndirir, çatdırılmalı fikrin təsirini qüvvətləndirməyə xidmət edir.

Türk dilində ikiləmələr struktur etibarıyla söz birləşmələri, “*mı*” ədatının köməyi ilə yaradılan birləşmələr şəklində, eləcə də təqlidi sözlərin təkrarı, sayların təkrarı ilə formalaşa bilər.

Digər dillərlə müqayisədə Türk dilində ikiləmələrin sayı olduqca çoxdur. İkiləmələr Türk dilinin spesifik strukturu olaraq mənə zənginliyinə əsaslanan yeni birləşmələrdir. Onu da qeyd etməliyik ki, bu birləşmələrin formalaşması tarixi dilin nisbətən əvvəlki dövrlərinə aiddir. Zaman keçdikcə, xarici dillərdən alınan sözlərin sayı artdıqca ikiləmələrin formalaşması dairəsi məhdudlaşmışdır. Xalq dilində, məişət üslubunda ikiləmələrin formalaşması daha geniş sahəni əhatə edir.

Təkrarların formalaşdırılması prosesində yalnız isimlərin deyil, feillərin, eləcə də “*fiilimsilərin*, yəni feilin təsriflənməyən formalarının da aktiv olduğu müşahidə olunmaqdadır.

Alınma sözlərdən formalaşan ikiləmələr də yetərli qədərdir. Birləşmənin birinci tərəfi alınma sözlərdən, ikinci tərəfi isə türk mənşəli feildən formalaşır.

İkiləmələr “*mı*” ədatının köməyi ilə də formalaşdırıla bilər. Türk dilində pekişirmə sifətləri də bu üsulla düzəldilməkdədir və sintaktik üsulla düzəldilən çoxaltma dərəcəli mürəkkəb sifətlərin sırasına daxil edirlər.

İkiləmələr dili gözəlləşdirir, dilin söz xəzinəsini zənginləşdirir. Bədii əsərlərin dilində ikiləmələr sıx şəkildə işlədilməkdədir. İkiləmələr mənəni qüvvətləndirməyə xidmət edir. Bəzən müxtəlif anlayışlar bir ikiləmə şəklində verilərək daha güclü bir mənənin formalaşdırılmasına xidmət edir.

Xülasə

TÜRKİYƏ TÜRKÇƏSİNDƏ İKİLƏMƏLƏRİN FONETİK, LEKSİK-SEMANTİK VƏ MORFOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN FORMALAŞMASI PRİNSİPLƏRİ

Türkiyə Türkçəsində ikiləmələr dedikdə ifadənin mənə gücünü artırmaq məqsədiylə eyni və ya yaxın mənəli sözlərin, əks mənəli sözlərin, eləcə də səslənməsi oxşar olan sözlərin təkrarı nəzərdə tutulur. Türk dilinin söz xəzinəsi

İkiləmələrinin sayına görə çox zəngindir. Türk dilçisi Vecihe Hatipoğlu ikiləmə anlayışının Türk dilindəki “Ünlü Uyumu”, “Ünsüz Benzeşməsi” fonetik qanunları kimi təsbit olunmasını doğru hesab edir.

Digər dillərlə müqayisədə Türk dilində ikiləmələrin sayı olduqca çoxdur. Türk dilində ikiləmə ilə bağlı “söz koşması” və “ikizleme” kimi ifadələr də işlədilmişdir. İkiləmələr Türk dilinin spesifik strukturu olaraq mənə zənginliyinə əsaslanan yeni birləşmələrdir. Onu da qeyd etməliyik ki, bu birləşmələrin formalaşması tarixi dilin nisbətən əvvəlki dövrlərinə aiddir. Zaman keçdikcə, xarici dillərdən alınan sözlərin sayı artdıqca ikiləmələrin formalaşması dairəsi məhdudlaşmışdır. Xalq dilində, məişət üslubunda ikiləmələrin formalaşması daha geniş sahəni əhatə edir.

İkiləmələrdə alliterasiya, rədif, səs bənzərlikləri və səs fərqliləşməsi kimi fonetik hadisələr özünü büruzə verir. Bu fonetik hadisələrin iştirakı ilə formalaşan ikiləmələrdəki ahəngdarlıq dili zənginləşdirir, vurğunu gücləndirir, çatdırılmalı fikrin təsirini qüvvətləndirməyə xidmət edir. Bəzən eyni ifadələr Türk dillərində fərqli fonetik çalarlıqlarıyla seçilir.

Türk dilində ikiləmələrin orfoqrafiyası da fərqlidir, digər türk dillərindən fərqli olaraq ikiləməni yaradan sözlər arasında tire qoyulmaz. İkiləmələr sözlərin əvvəlindəki samit səslərin bənzərliyi ilə formalaşma bilər. “Soy sop, yarım yamalak, bağ bahçe, zar zor” kimi birləşmələr buna nümunədir. Çox zaman bu tip birləşmələrdə ikinci tərəf xüsusi leksik mənə əxz etməyib birləşmənin ahəngdarlığını təmin etmək üçün işlədilir. Əksər hallarda ikiləmələrdə ikinci söz “b” və yaxud “p” samitlərindən biri ilə başlayır və tam leksik mənə kəsb etmir. “Ayrı gayrı, süklüm püklüm, eski püskü” ikiləmələrində bu müşahidə olunmaqdadır. Bəzi ikiləmələrdə isə hər iki tərəfin leksik mənasının olmadığını görmək mümkündür. “Abur cubur, ıvır zıvır, murın kırın” ikiləmələri belə birləşmələr olaraq xarakterizə edilir.

Türk dilində ikiləmələrin struktur etibarıyla söz birləşmələri, “mı” ədatının köməyi ilə yaradılan birləşmələr şəklində, eləcə də təqlidi sözlərin təkrarı, sayların təkrarı ilə formalaşdığını müşahidə edirik. Türk dilində bu forma üçün “ikileme” termini işlədilsə də, bəzən üç sözdən ibarət strukturlara da rast gəlmək mümkündür. “Zonk zonk zonguldamak, sürüm sürüm sürünmek, fosur fosur fosurdaşmak” ifadələri bu tip birləşmələrdəndir.

Türk dilində “feil+feil” tipli birləşmələr də ikiləmələrin ən yayılmış növlərindən hesab edilir və bu birləşmələrin tərəfləri əksər hallarda feili bağlamalarla ifadə olunur. Bu zaman “koşa koşa, güle güle, baka baka” tipli eyni sözlərdən düzəldilmiş birləşmələrlə yanaşı, “düşe kalka, ölçe tarta, güle oynaya, yıkıla dura” ikiləmələrində olduğu kimi tərəflər fərqli sözlərdən də formalaşma bilər.

Türk dilində “söz sanatları”nın içində yer alan təkrirlər ikiləmənin növlərindən biri olub mənanın qüvvətləndirilməsinə xidmət edir. Bağlayıcıların köməyi ilə formalaşan ikiləmələr, sual əvəzliliklərinin və sual ədatlarının iştirakı ilə

yaradılan ikiləmələr Türkiyə Türkçəsində kifayət qədər sıx işlədilməkdədir. Alınma sözlərdən formalaşan ikiləmələr də yetərli qədərdir. Birləşmənin birinci tərəfi alınma sözlərdən, ikinci tərəfi isə türk mənşəli feildən formalaşır. “*Hak hukuk aramak, zarar ziyan etmek, hal hatır sormak, hayır hasenat sahibi olmak*” birləşmələri bu prinsip əsasında formalaşmış ikiləmələrdir.

SUMMARY

Associate Professor, PhD in Philology, Banovsha Hajiyeva
Baku State University, Baku, Azerbaijan
b.haciyeva@mail.ru

PRINCIPLES OF FORMATION OF PHONETIC, LEXICAL-SEMANTIC, AND MORPHOLOGICAL FEATURES OF REDUPLICATIONS IN TURKISH

In Turkish, reduplications refer to the repetition of identical or semantically related words, antonyms, or phonetically similar words to enhance the expressive power of an expression. The Turkish language is extremely rich in terms of the number of reduplications in its vocabulary. Turkish linguist Vecihe Hatipoğlu considers it accurate to define the concept of reduplications within the framework of phonetic rules such as "Vowel Harmony" and "Consonant Assimilation" in Turkish.

Compared to other languages, the number of reduplications in Turkish is significantly higher. Terms such as "*word coupling*" (*söz koşması*) and "*doubling*" (*ikizleme*) have also been used concerning reduplications in Turkish. As a specific structural feature of the Turkish language, reduplications are new combinations based on semantic richness. It is worth noting that the formation of these combinations dates back to earlier periods of the language's history. Over time, as the number of borrowed words from foreign languages increased, the scope of reduplication formation became more restricted. In colloquial language and everyday speech styles, the formation of reduplications covers a broader range.

Phonetic phenomena such as alliteration, rhyme, phonetic similarities, and phonetic differentiation are evident in reduplications. The harmony created by these phonetic phenomena in reduplications enriches the language, strengthens emphasis, and serves to enhance the impact of the conveyed idea. Sometimes, the same expressions in different Turkish dialects stand out with varying phonetic nuances.

The orthography of reduplications in Turkish also differs; unlike other Turkic languages, a hyphen is not placed between the words forming a reduplication. Reduplications can be formed by the similarity of the initial consonant sounds of words. Examples of such combinations include "*soy sop*" (*ancestry*), "*yarım yamalak*" (*half-hearted*), "*bağ bahçe*" (*garden*), "*zar zor*" (*barely*). Often, in these types of combinations, the second part does not possess a specific lexical meaning

but is used to ensure the harmony of the combination. In most cases, the second word in reduplications begins with one of the consonants “b” or “p” and lacks full lexical meaning. This can be observed in examples like *"ayrı gayrı"* (apart), *"süklüm püklüm"* (crestfallen), *"eski püskü"* (old and tattered).

In some reduplications, neither part carries a lexical meaning. Examples such as *"abur cubur"* (junk food), *"ıvır zıvır"* (odds and ends), *"mırın kırın"* (mumbling or hesitating) fall into this category.

Structurally, reduplications in Turkish can be observed as word combinations, formations created with the help of the particle “mi” (question marker), as well as repetitions of onomatopoeic words or numbers. Although the term “*ikileme*” (reduplication) is used for this form in Turkish, sometimes structures consisting of three words can also be encountered. Examples of such combinations include *"zonk zonk zonguldamak"* (throbbing), *"sürüm sürüm sürünmek"* (to crawl miserably), *"fosur fosur fosurdaşmak"* (to puff loudly).

Another common type of reduplication in Turkish is “*verb+verb*” combinations. The parts of these combinations are often expressed with adverbial forms of verbs. This can be seen in reduplications made from identical words, such as *"koşa koşa"* (running hurriedly), *"güle güle"* (happily), *"baka baka"* (staring repeatedly), as well as combinations of different words, such as *"düşe kalka"* (stumbling), *"ölçe tarta"* (measuring and weighing), *"güle oynaya"* (cheerfully), *"yıkıla dura"* (collapsing and standing).

In Turkish, repetitions classified under “*word arts*” are a type of reduplication that serves to intensify meaning. Reduplications formed with the help of conjunctions or those created using interrogative pronouns and particles are frequently used in Turkish. Borrowed words are also sufficiently represented in reduplications. In such combinations, the first part often consists of a borrowed word, while the second part is derived from a Turkish verb. Examples of this principle include *"hak hukuk aramak"* (seeking justice), *"zarar ziyan etmek"* (causing damage), *"hal hatır sormak"* (inquiring about well-being), *"hayır hasenat sahibi olmaq"* (being a benefactor).

ƏDƏBİYYAT:

1. Akbaş A. “İşin püf noktası”, Gonca Yayınları, İstanbul, 2008, 84 s.
2. Aksan Doğan “Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi”, Ankara, Engin Yayınevi, 2006, 232 s.
3. Aksan Doğan “Anlambilim”, Ankara, Bilgi Yayınevi, 2016, 4. Baskı, 284 s.
4. Cəfərov S. «Müasir Azərbaycan dili. Leksika», Bakı, II hissə, “Şərq-Qərb”, 2007, 192 s.
5. Cikiya. “Türkçe Okuma Metinleri”, 1965, 465 s.

6. Dəmirçizadə Ə. “Azərbaycan dilinin üslubiyatı” ADPU Nəşriyyatı Bakı, 1962, 270 s.
7. Erdem M.D., Karataş M., Hirik E. “Yeni Türk Dili”, Maarif Mektepleri Yayınları, Ankara, 716 s.
8. Əfəndiyeva T. «Azərbaycan dilinin leksik üslubiyatı». Elm nəşriyyatı, Bakı, 1980, 250 s.
9. Gündüzalp Selim. “Deyimler və Öyküleri”, Zafer Yayınları, 2010, 138 s.
10. Hatipoğlu Vecize. “Türkçenin Sözdizimi”, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1972, 208 s.
11. Xəlilov B. “Müasir Azərbaycan dilinin leksikologiyası”, Bakı, Nurlan nəşriyyatı, 2008, 442
12. Korkmaz. Z. “Türkiye Türkçesi Grameri. Şekilbilgisi” Türk Dil Kurumu Yayınları”, Ankara 2014, 1027 s.
13. Mehmet Yalçın Yılmaz “ Halk Şiirinden Seçmeler” , Karanfil Yayınları, 2004, 168 s.
14. Sabahattin Ali. “ İçimizdeki Şeytan”, Yapı Kredi Yayınları, 2016, 253 s.
15. Sabahattin Ali. “ Kuyucaklı Yusuf”, Yapı Kredi Yayınları, 2024, 222 s.
16. Seyfettin Ömer.“Seçme Hikayeler”, Kültür Bakanlığı Yayıncılık, 2008, 236s.

Rəyçi: F.e.d., professor Rüşət Rüstəmov